

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

ÇELEBİ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE

(Başvuru No. 582/05)

KARAR

İşbu karar Mahkeme İçtüzüğü'nün 80. Maddesine istinaden 24 Ocak 2017 tarihli karar ile gözden geçirilmiştir.

STRAZBURG

9 Şubat 2016

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirlenen şartlara göre kesinleşecek olup, bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Çelebi ve diğerleri / Türkiye davasında,*Başkan*

András Sajó,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Paul Lemmens,

Egidijus Kūris,

Robert Spano,

Jon Fridrik Kjølbro,

ve *Bölüm Yazı İşleri Bölüm Yardımcısı* Abel Campos'un katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("İkinci Bölüm") Daire olarak toplanarak, 12 Ocak 2016 tarihinde gerçekleştirilen müzakerelerin ardından yukarıda belirtilen tarihte aşağıdaki kararı vermiştir.

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (582/05 başvuru no.lu) davanın temelinde, Türk vatandaşları Hayati Çelebi, Gürsel Arıca, Nilsel İlter, Tunç Öz, Ayşe Meltem Kısakürek, Şebnem Saffet Kısakürek, Selmin Kısakürek, Pınar Tamer, Fatma Füsün Hepdinç, Nejat Çömlekoğlu, Melek Çömlekoğlu, Mustafa Dovan, Yaşar Özcan, Batı Özcan, Nazmiye Turan, Mehmet Kazım Esin, Nihal Esin, Seda Akbaba, Osman Nuri Sünter ve Mahçure Özbakır'ın ("başvuranlar") İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması'na İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları üç başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, Ankara Barosu'na bağlı olan Avukat S.E. İnal tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Özellikle başvurular, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedirler.

4. Başvuru, Hükümete 14 Eylül 2007 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Başvuran Nejat Çömlekoğlu, 28 Ekim 2008 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Başvuranın çocukları Melek Çömlekoğlu, Hatice Ferda Çömlekoğlu ve Fatih M. Çömlekoğlu, 22 Ocak 2009 tarihinde, varis olarak Mahkeme önündeki başvuruları takip etmek istediklerine dair bilgi sunmuşlardır.

OLAY

I. DAVANIN KOŞULLARI

6. Başvuranlar, 1918 ile 1990 yılları arasında doğmuşlardır. Almanya'da ikamet eden başvuran Tunç Öz haricinde, diğer başvuranlar Türkiye'de ikamet etmektedirler.

A. Davanın Kaynağı

7. Başvurunun kendine özgü koşulları, taraflarca ifade edildiği şekilde aşağıdaki gibi özetlenebilir.

8. Başvuranlar ve/veya yakınları, 1970 yılında satın aldıkları evde Gölcük İlçesi'nde yaşamaktadırlar. Söz konusu konutların inşası için, çalışmalar 6 Kasım 1975 tarihinde başlamıştır.

9. Richter ölçeğine göre, 17 Ağustos 1999 tarihinde, Türkiye'nin Kuzey Batısı'nda 7,5 şiddetinde bir deprem meydana gelmiştir. Depremin merkezi, Gölcük İlçesi olarak belirlenmiştir. Sarsıntılar, binlerce eve zarar vermiş ve yıkılmalarına neden olmuştur. On binlerce kişi hayatını kaybetmiş veya kaybolmuştur.

10. Başvuranların yakın akrabaları, depremde hayatlarını kaybetmişlerdir. Öte yandan başvuranların evleri yıkılmış, mobilya ve kişisel eşyaları zarar görmüştür.

B. Tazminat Davası

11. Başvuranlarla birlikte diğer kişiler de, bu olayın ardından, 4 Mayıs 2000 tarihinde, Yüksel İnşaat ve Tic. Ltd. Şti. inşaat şirketini (“inşaat şirketi”) ve ortakları A.G.A., Y.D.S., M.S. et G.S. hakkında Yalova Asliye Hukuk Mahkemesi önünde dava açmışlar ve maruz kaldıkları maddi ve manevi zararları için tazminat talebinde bulunmuşlardır. İlgililer, dava dilekçelerinde evlerinin satışı sırasında davacı taraflarla yapılan satış sözleşmesine dayanarak, binalarda gizli ayıpların bulunduğunu ve davacıların sözleşmeden doğan yükümlülüklerden sorumlu olduklarını ileri sürmektedirler. İlgililer, maddi ve manevi zararlar için tazminat ve destekten yoksun kalma tazminatı bağlamında farklı tutarlar talep etmektedirler. İlgililer, yakın akrabalarının hayatlarını kaybetmesi nedeniyle maddi destekten yoksun bırakıldıklarından ve/veya enkaz altında yaralandıklarından ve/veya evlerini kaybetmelerinden şikâyet etmektedirler. İlgililer, zararların, sismik standartlara uyumlu olmayan evlerin inşa edilmesinden ve kullanılan malzemenin etkin olmamasından kaynaklandığını belirtmektedirler. İlgililer, şirketin ve ortaklarının, kendi nazarlarında, uygulamada şirket adına hareket etmeleri ve eylemlerde bulunmaları nedeniyle, zarardan hep birlikte sorumlu olduklarını ifade etmektedirler.

Öte yandan ilgililer, Asliye Hukuk Mahkemesi önünde, davacıların, mülkiyetlerinin üçüncü şahıslara devredilmesinin engellenmesi amacıyla önleyici tedbirlerin alınması talebinde bulunmuşlardır.

12. Asliye Hukuk Mahkemesi, 27 Aralık 2001 tarihli bir kararla, Borçlar Kanunu’nun 125. maddesinde öngörülen on yıllık zaman aşımı süresinin

dolduğu gerekçesiyle talebin esasını incelemeksizin reddetmiştir. Nitekim Asliye Hukuk Mahkemesi, tazminat davası açılması için zaman aşımı süresinin, çalışmaların bitiş tarihinden itibaren yani en geç 16 Kasım 1975 tarihinde işlemeye başladığına karar vermiştir. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararının ilgili kısımları aşağıdaki şekildedir:

“ Davacıların vekilleri, mahkememize vermiş oldukları dava dilekçelerinde Yalova Kılıçköy mevkiinde bulunan gayrimenkullerinin 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen depremde yıkıldığını, müvekkillerinin bazı yakınlarının hayatlarını kaybettiklerini, müvekkillerinin bazılarının fiziksel ve ruhsal zarara uğradıklarını ve bütün müvekkillerinin ağır depresyon geçirdiklerini, maddi ve manevi zararlarının faillerinin davalılar olduğunu, davalıların sorumluluklarının evlerin alım-satım sırasında taraflarla yapılan satış sözleşmesine, sözleşmelere konu taşınmazlardaki gizli ayıba ve ayrıca haksız fiil hükümlerine dayandığı, davalıların inşaat şirketinin ortakları olmakla birlikte aynı zamanda şirket adına işlem yapmaya yetkili kişiler ve istihdam edilen kişiler olarak tazminattan malen sorumlu bulunduklarını iddia etmektedirler. (...).

Türkiye’nin deprem bölgesinde yer aldığı bilinen bir olgudur. Bu nedenle, depreme dayanıklı olan binalar inşa edilmelidir. Deprem nedeniyle, kamuoyunun bilinci yaralanmıştır. Duyulan acı, endişe ve bu tür bir olayın kayıpları nedeniyle, adaletin yerine gelmesi beklenmektedir. Hâkim de, topluma karşı sorumluluk bilinci içinde hareket etmektedir. Bu nedenle, adalet yerine getirildiğinde kanunlarımızın objektif ve sübjektif tespitleri değerlendirmeye alınmaktadır. Hâkim, bu konudaki hukukî kurallara bağlıdır. Aksi takdirde bu durum yasaya aykırılık teşkil eder.

21 Mart 2001 tarihli, E.(2001/7015) ve 2001/4778 sayılı Yüksek Yargıtay 2. Ceza Dairesi kararında, en doğru ve açık yol gösterilerek (...), bir yapı için plan ve projenin hazırlanmasının, özellikle doğru statik hesaplar yapılmasının, niceliksel ve niteliksel olarak uygun malzeme kullanılarak bu plan ve proje uyarınca yapı inşa edilmesinin, yürürlükte olan yasaya göre bütün bu noktaların uygunluğunun denetlenmesinin gerekli olduğu değerlendirilerek (...), Borçlar Kanunu’nun 125. maddesine göre, aynı kanunun 126. maddesinin 4. fıkrasına atıfta bulunarak, *örneğin gizlenmiş kusurların yapı olarak değerlendirilmesinde, binanın bitiş tarihinden itibaren yani yapıya ilişkin verilen oturma ruhsatının elde edinildiği tarihinden veya elde edinildiğinin ileri sürüldüğü tarihten itibaren işlemeye başlayan süre olan on yıllık sürenin*

sorumluluğunun söz konusu olduğu belirtilmektedir. Söz konusu yapı, bu dönem içerisinde yıkıldığında cezai sorumluluk tespit edilebilecektir. Kusur sebebiyle, söz konusu süre geçtikten sonra yapı yıkılırsa, (faillerin) sorunu çözme yetkileri olmaması nedeniyle ve artık hiçbir nedensellik bağının bulunmadığının değerlendirilmesi dikkate alınarak cezai sorumlulukları artık tespit edilemez. Gizli ayıplar için bahsedilen hususlar, ağır kusur halleri için de geçerlidir (...))'. Mahkememiz bu görüşü kabul etmiştir.

Yapı kullanım ruhsatının 6 Kasım 1975 tarihinde, başvuranların evi için elde edildiği aşikârdır. On yıllık zaman aşımı süresi çoktan aşılmıştır. Davanın ekonomisi için ve sonucunda etki olmaması nedeniyle, olay yerine intikal etmeye karar verilmemiştir. Davacı vekilleri [bu karara karşı] dayanaktan yoksun olan itirazları yerinde görülmediğinden kabul edilmemiştir.

Sonuç olarak, davacı vekilleri, evleri ve zarar gören eşyaları için tazminat talebinde bulunsalar bile, Borçlar Kanunu'nun 125, 126/4 ve 363/2 maddeleri uyarınca on yıllık sürenin dolması nedeniyle taleplerinin reddedilmesi gerekir.

HÜKÜM :

On yıllık zaman aşımı süresinin dolması nedeniyle davacıların talebinin REDDİNE karar verilmiştir (...))'

13. Başvuranlar, temyiz talebinde bulunmuşlardır. Başvuranlar, itirazlarını 4. Hukuk Dairesine sunmuşlardır ancak dava 13. Hukuk Dairesi tarafından incelenmiştir. Söz konusu Daire, 25 Haziran 2002 tarihli kararla, aşağıdaki ifadelerle ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

“Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun geciktirici nedenlerle ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre yerinde olmayan bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun olan hükmün ONANMASINA, (...).”

14. Başvuranlar, başka bir Yargıtay Dairesince verilen benzer bir kararda, 4 Eylül 2002 tarihinde, Başbakanlıktan, mevcut davada başvuranları da temsil eden Avukat Şahin Mengü'nün aracılığıyla, davanın Yargıtay İçtihatlarını Birleştirme Genel Kurulu'na gönderilmesi talebinde bulunmuşlardır. Başvuranlar, depreme ilişkin davalarda zaman aşımının

başlangıç noktası hakkında farklı Yargıtay Dairelerinin tutumlarının benzer olmadığını belirtmektedirler. Başvuranlar, şu ifadeleri kullanmaktadırlar: mevcut başvuruya neden olan ve davaya bakmakla yetkili kılınan Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 25 Haziran 2002 tarihinde (bk. yukarıda 13. paragraf), Borçlar Kanunu'nun 125. maddesini uygulamış ve zaman aşımı süresinin, inşaat çalışmaların yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başladığını değerlendirmiştir. Daha önce Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 11 Aralık 2001 tarihinde, bu düzenlemeyle öngörülen bir yıllık sürenin yalnızca olay tarihinden itibaren işlemeye başladığını belirterek başka bir deprem ile ilgili olan bir davada Borçlar Kanunu'nun 60. maddesini uygulamış ve aksi yönde karar veren davanın esasına bakan mahkemenin kararını bozmuştur, yine aynı şekilde Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 17 Ağustos 1999 depremine ilişkin olarak cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığının tespiti için görülen bir davada, 4. Ceza Dairesi tarafından daha önce yapılan tespiti göstererek, 12 Kasım 2001 tarihinde zaman aşımının başlangıç tarihinin, olayın meydana geldiği tarih olduğu kanaatine varmıştır.

15. Başvuranlar, 5 Eylül 2002 tarihinde, 25 Haziran 2002 tarihli kararın düzeltilmesini talep etmişlerdir. Başvuranlar, müteahhitlerin suç sayılan eylemi ile meydana gelen zarar arasında bir illiyet bağının bulunduğu vurgu yapmışlar, Avukat Mengü'nün bir önceki diğer davada ileri sürdüğü aynı içtihada atıfta bulunmuşlardır (bk. yukarıdaki 14. paragraf). Başvuranlar diğer taraftan, bu diğer davada Yargıtay İçtihatları Birleştirme Genel Kurulu'ndan davanın bekletici mesele yapılması yönünde talepte bulunulduğuna açıkça dikkat çekmektedirler. Başvuranlar, karar düzeltme talebiyle başvurulmuş Yargıtay Dairesinden, yukarıda belirtilen bekletici mesele yapılması yönündeki talebin sonucunu beklemesini talep etmişlerdir.

16. Başvuranlara 22 Mayıs 2004 tarihinde tebliğ edilen 17 Şubat 2003 tarihli kararla, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, karar düzeltme talebini reddetmiştir. Kararın ilgili kısımları aşağıda belirtilmiştir:

“ (...)

Dosyadaki yazılara, mahkeme kararında belirtilip Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 440. maddesinde sayılan nedenlerden hiçbirisine uygun olmayan karar düzeltme isteğinin reddine karar verilmiştir.

(...) ”

17. Yargıtay Birinci Başkanlığı, 22 Şubat 2003¹ tarihli bir kararla, diğer davada başvuranların içtihatların birleştirilmesi yönündeki taleplerini reddetmiştir. Bu karar aşağıdaki gibidir:

“ Avukat Şahin Mengü imzalı 4.9.2002 tarihli dilekçede; Dördüncü Hukuk Dairesi’nin 11.12.2001 tarih, 20018406-12825, On Üçüncü Hukuk Dairesinin 25.6.2002 tarih, 2002/5489-7700 ve Dokuzuncu Ceza Dairesinin 12.11.2001 tarih, 2001/2534-2776 sayılı kararları arasında görüş aykırılığı bulunduğu ileri sürülmesi üzerine ilgili daire başkanlıklarının görüşü alındı.

Gereği görüldü:

Kararların içeriği ve niteliği olayların başkanlıklarına göre ilgili daire başkanlıklarının düşünceleri gözetilerek, içtihatları birleştirme yoluna gidilmesine gerek olmadığına, 20.02.2003 tarihinde oybirliğiyle karar verildi. ”

C. Müteahhitler Aleyhinde Açılan Ceza Davası

18. Yalova Savcılığı, taksirle iki yüzden fazla kişinin ölümüne sebep olmaktan inşaat şirketinin ortakları A.G.A., Y.D.S., M.S. ve G.S. aleyhinde ceza yargılaması başlatmıştır.

Başvuranlar diğer yüzden fazla kişiyle birlikte, farklı tarihlerde, açılan ceza davasına müdahil taraf olarak katılmışlardır.

19. Belirtilmeyen bir tarihte, Yalova Sulh Ceza Mahkemesi’nin davayla ilgili yetkisizlik kararının ardından, Yalova Ağır Ceza Mahkemesi’ne başvurulmuştur.

¹ Mütercimnin notu: Dosyasından anlaşıldığı üzere tarih hatalıdır, kararın tarihi 20 Şubat 2003’tür.

20. Yalova Ağır Ceza Mahkemesi, 24 Nisan 2006 tarihinde sanıklardan A.G.A., M.S. ve G.S.’yi iki yıl hapis cezasına ve her birini 60 Türk lirası (TRY-olayların meydana geldiği tarihte yaklaşık olarak 36 avro (EUR)) para cezasına çarptırmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, sanıkların iyi halini göz önünde bulundurarak, hapis cezasını bir yıl sekiz aya, para cezasını ise 50 TRY’ye (olayların meydana geldiği tarihte yaklaşık olarak 30 avro) indirmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca, sanıkların adli sicil kayıtlarının bulunmaması, yaşları ve gelecekte “suç işleme eğilimde olmamaları” sebebiyle, bu iki cezanın icrasının ertelenmesine karar vermiştir. Sanık Y.D.S. ile ilgili olarak, Ağır Ceza Mahkemesi, Sulh Ceza Mahkemesi’nin bu sanığın dava sırasında hayatını kaybetmesi sebebiyle davanın kayıttan düşürülmesine karar verdiğini tespit etmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

A. İlgili İç Hukuk

21. Borçlar Kanunu’nun “Müruruzaman/Müddetler/On Senelik Müruruzaman” başlığının altında yer alan 125. maddesi, “bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde”, her davanın on senelik müruru zamana tâbi olduğunu belirtmektedir.

22. Borçlar Kanunu’nun “Müruruzaman/Müddetler/Beş Senelik Müruruzaman” başlığının altında yer alan 126. maddesinde, zaman aşımı süresi beş yıl olarak öngörülmüştür. Bu hükmün ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“ Aşağıdaki alacak veya davalar hakkında beş senelik müruru zaman cari olur:

(...)

4. Ticari olsun olmasın bir şirket akdine dayanan (...) bütün davalar, müteahhidin kasıt veya ağır kusuru ile akdi hiç veya gereği gibi yerine getirmemiş ve bilhassa

ayıplı malzeme kullanmış veya ayıplı bir iş meydana getirmiş olması sebebiyle açılacak davalar hariç olmak üzere istisna akdinden doğan bütün davalar. ”

23. Borçlar Kanunu’nun haksız fiilden doğan yükümlülüklerle ilgili başlığın altında yer alan 60. maddesinde, zarara sebep olan olayın meydana geldiğinin öğrenildiği veya bu fiili işleyen kişinin tanındığı tarihten itibaren bir yıllık zaman aşımı süresi öngörülmektedir.

“ Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namıyla nakdi bir meblâğ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittıla tarihinden itibaren bir sene ve her halde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istimal olunmaz.

Şu kadar ki zarar ve ziyan davası, ceza kanunları mucibince müddeti daha uzun müruru zamana tabi cezayı müstelzim bir fiilden neşet etmiş olursa şahsi davaya da o müruru zaman tatbik olunur. “

24. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 440. maddesinin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“ I. Yargıtay kararlarına karşı tefhim veya tebliğden itibaren on beş gün içinde aşağıdaki sebeplerden dolayı karar düzeltilmesi istenebilir;

1. Temyiz dilekçesi ve kanuni süresi içinde verilmiş olması şartıyla karşı tarafın cevap dilekçesinde ileri sürülüp hükme etkisi olan itirazların kısmen veya tamamen cevapsız bırakılmış olması,

2. Yargıtay kararında birbirine aykırı fıkralar bulunması,

3. Yargıtay incelemesi sırasında hükmün esasını etkileyen belgelerde bir hile veya sahteliğin ortaya çıkması.

4. Yargıtay kararının usul ve kanuna aykırı bulunması,

II. Yargıtay evvelce cevapsız bırakılan itirazları kendi görüşüne göre hükme etki yapacak nitelikte bulmazsa karar düzeltilmesi isteği üzerine vereceği kararda bu itirazları reddederken her biri hakkında gerekçe göstermek zorundadır. “

25. 7269 sayılı ve 25 Mayıs 1959 tarihli Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun’un 40. maddesi, 4 Nisan 1985 tarihinde değiştirildiği şekliyle aşağıdaki gibidir:

“ Bu Kanuna göre arsa olarak dağıtılan veya üzerinde bina inşa edilen taşınmaz mallar, (doğal afetten etkilenen) hak sahiplerine borçlandırma senetleri imza ettirilmek sureti ile verilir. (...) ”.

26. 2797 sayılı ve 4 Şubat 1983 tarihli Yargıtay Kanunu’nun 15. maddesinin 2. fıkrasına göre, Yargıtay Hukuk ve Ceza Genel Kurulları, içtihatların birleştirilmesi yoluyla, sırasıyla hukuk dairelerinin ve ceza dairelerinin kararları arasında ortaya çıkabilecek çelişkileri nihai olarak gidermekle görevlidir.

27. Aynı Kanunun 16. maddesinin 5. fıkrasına göre, aşağıda belirtilen kararlar arasında meydana gelebilecek çelişkilerin nihai olarak giderilmesi, Yargıtay Büyük Genel Kurulu’nun görevidir;

- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun kararları,
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun kararları,
- Yargıtay Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının kararları,
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu ile bir hukuk dairesinin kararları,
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ile bir ceza dairesinin kararları,
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu ile bir ceza dairesinin kararları,
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ile bir hukuk dairesinin kararları,
- Bir hukuk dairesi ile bir ceza dairesinin verdiği kararlar.

28. Aynı Kanunun 45. maddesinde, Yargıtay içtihatlarının birleştirilmesi için izlenecek usul kuralları belirtilmektedir. Bu kurallar aşağıdaki gibidir:

“ İçtihatların birleştirilmesini Birinci Başkan, doğrudan doğruya veya Yargıtay dairelerinin veya genel kurulların verdikleri karar sonucunda veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının bizzat yazı ile başvurusu halinde, ilgili kuruldan ister. Bu istemlerin gerekçeli olması zorunludur.

Diğer merci veya kişilerin gerekçe göstererek yazılı başvuruları halinde, içtihadı birleştirme yoluna gitmenin gerekip gerekmediğine Birinci Başkanlık Kurulu karar verir. Bu karar kesindir.

İçtihadı birleştirme kararlarının değiştirilmesi veya kaldırılmasının istenmesi de yukarıdaki usule bağlıdır.

İçtihadı birleştirme görüşmeleri, alınmış olan ilke kararları çerçevesinde yürütülür ve kararları yazılır.

İçtihadı birleştirme kararları benzer hukuki konularda Yargıtay Genel Kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar.

İçtihadı birleştirme kararlarının niteliğini açıkça belirten özeti, kararın verilmesini izleyen en kısa zamanda Adalet Bakanlığına bildirilir. Adalet Bakanlığı bütün adliye mahkemelerine ve Cumhuriyet savcılıklarına bu kararları gecikmeksizin duyurur.

İçtihadı Birleştirme Kurulları, genel kurulların veya dairelerin kararlarındaki gerekçe ve görüşlerle bağlı olmaksızın sorunu başka bir görüşle karara bağlayabilirler. ”

29. Yargıtay İçtüzüğü'nün 14.-16. maddeleri, 104. maddesinin A fıkrasının 1 ve 2. bentleri ve 108. maddenin 1, 2, 3. fıkraları ve 29. maddesi de, içtihatların birleştirilmesi durumunda izlenecek usul kurallarını içermektedir.

30. 12 Ocak 2011 tarihli Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 375. maddesinin 1. cümlesinin (i) bendi aşağıdaki gibidir:

“ 1. Aşağıdaki sebeplere dayanılarak yargılamanın iadesi talep edilebilir:

(...)

(i) Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. “

B. İlgili Yerel İchtihat

31. Mahkeme, Yalova Asliye Hukuk Mahkemesi'nin hükmünde, 21 Mart 2001 tarihli Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin bir kararına dayandığını kaydetmektedir (bk. yukarıdaki 12. paragraf). Bununla birlikte, özel bir anlam yüklemeksizin, bu kararın, bir araya gelen Yargıtay Ceza Daireleri tarafından 29 Mayıs 2011 tarihinde, Yargıtay 2. Ceza Dairesinin temyizde ileri sürülen konuyu, yani sanıklar aleyhinde yapılan hukuki nitelendirmeyi (felaketten doğan bir tehlikeye sebep olma fiili, eğer bu fiilden bir şahsın

hayatınca tehlike hâsıl olursa (Eski Ceza Kanunu'nun 383. madde) veya bir başkasının ölümüne sebep olma fiili (Eski Ceza Kanunu'nun 455/2 maddesi)) incelemekle yetinmesi gerektiği halde, zaman aşımı süresinin başladığı tarih de olmak üzere davanın esasına ilişkin bazı konuları incelemeye tabi tutacağı gerekçesiyle iptal edildiğinin tespit edilmesi gerekmektedir.

32. Başvuranlar, kararın düzeltilmesine ilişkin taleplerinde (yukarıdaki 15. paragraf) ve Mahkeme önünde yaptıkları başvuruda, diğer iki Yargıtay kararına atıfta bulunmuşlardır.

1. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 12 Kasım 2001 Tarihli Kararı

33. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 12 Kasım 2001 tarihli kararının verildiği dava, 17 Ağustos 1999 depremi sırasında yıkılarak diğerleri gibi birçok insanın ölümüne sebep olan bir binayı 1988-1989 yılları arasında inşa eden iki kişinin cezai sorumluluğuyla ilgilidir.

34. İddianamede, sanıkların eski Ceza Kanunu'nun 383. maddesine dayanılarak başkasının hayatını tehlikeye atmak ve tedbirsizlikle başkasının ölümüne sebep olmak suçlarından soruşturuldukları belirtilmiştir.

35. Davanın esasına bakan hâkim, eski Ceza Kanunu'nun 383. maddesinde öngörülen suçun, bir tehlike suçu olduğu ve tehlike suçunun, tehlikenin doğduğu tarihte işlenmiş gibi varsayıldığı kanısına varmıştır. Bu durumda, Yargıtay 9. Ceza Dairesine göre, tehlikenin doğduğu tarih, sanıkların deprem konusunda mevzuata, statik hesaplara ve betonarme projesine uygun olmayan binayı inşa ettikleri ve bu bina için iskân ruhsatını aldıkları tarihtir. İskân ruhsatına göre, bu tarih 1988 ve 1989'dur. Zaman aşımı süresinin beş yıl olması sebebiyle, kamu davası zaman aşımına uğramıştır.

36. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, sanıklara atılı suç için, suçun işlendiği zamanın, kamusal bir tehlikeye yol açan felaket ve tahribatın meydana geldiği zaman olduğu kanaatine vararak, bu kararı bozmuştur. Somut

olayda, felaket ve tahribat binanın yıkılmasına bağlıdır. Kendi içerisinde bir felaket ya da zarar olmayan ancak bir faktör olan depremin tarihinin, binanın yıkıldığı tarihle aynı olması sebebiyle, suçun işlendiği tarih binanın yıkıldığı 17 Ağustos 1999 tarihi olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla zaman aşımı süresi, bu tarihten itibaren işlemeye başlamıştır.

2. Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 11 Aralık 2001 Tarihli Kararı

37. Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 11 Aralık 2001 tarihli kararıyla sonuçlanan dava da, 17 Ağustos 1999 depreminin sonuçlarıyla ilgilidir. Bu deprem sonucunda yaralanan kişilerden biri, inşaat şirketinin sorumlularına karşı tazminat davası açmıştır.

Davanın esasına bakan mahkeme, Borçlar Kanunu'nun 125, 126 ve 363. maddeleri uyarınca, Borçlar Kanunu'nun 125. maddesinde öngörülen on yıllık sürenin binanın inşa edildiği tarihten itibaren işlemeye başladığı kanaatine vararak, davanın zaman aşımına uğradığına karar vermiştir.

Bu karar, Yargıtay tarafından aşağıda sıralanan gerekçelerle bozulmuştur:

“ Davacı, dava dilekçesinde, 1999 tarihinde meydana gelen deprem nedeniyle binanın çökmesi ve annesinin ölmesi sonucunda zarara uğradığını, bu binanın davalılar tarafından yapıldığını, zararın oluşumuna davalıların hukuka aykırı eylemlerinin neden olduğunu belirterek tazminat isteminde bulunmuştur.

Davalı süresi içinde zaman aşımı savunmasında bulunmakla birlikte sorumluluğunun bulunmadığını da ileri sürmüştür.

Davanın esasına bakan mahkemece, deprem nedeniyle binanın yıkılması sonucu zararın meydana geldiği, ne var ki binanın yapılmasından bu yana on yıldan daha fazla bir sürenin geçtiği, böylece BK.nun 125,126 ve 363. maddeleri göz önünde tutulduğunda, on yıllık zaman aşımı süresinin geçtiği belirtilerek istemin zaman aşımına uğradığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir.

Kanıtlara göre, yıkılan bina ile ilgili olarak 1972 yılında inşaat ruhsatı verilmiştir. Ancak hangi tarihte tamamlanıp teslim edildiği konusunda kesin kanıtlar bulunmamaktadır. Buna karşın binanın yıkıldığı tarihten on yıldan daha fazla süreden

önce tamamlandığı konusunda yanlar arasında uyuşmazlık da yoktur. Uyuşmazlık, zaman aşımının başlangıç tarihi ile ilgilidir. Diğer bir anlatımla zaman aşımı, binanın tamamlanıp teslim edildiği tarihten mi, yoksa zararın meydana geldiği tarihten itibaren mi başlayacağı konusundadır.

Zaman aşımı, bir maddi hukuk kurumu değildir. Diğer bir anlatımla zaman aşımı, bir borcu doğuran, değiştiren ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, salt doğmuş ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır. Bu bakımdan zaman aşımı alacağın varlığını değil, istenebilirliğini ortadan kaldırır. (...)

İşte bundan dolayı, yasalarda öngörülen zaman aşımı sürelerinin işlemeye başlayabilmesi için öncelikle hakkın istenebilir bir konuma, duruma gelmesi gerekmektedir. (...) Bir hak, var olsa bile, o hakkın istenmesi için gerekli koşullar gerçekleşmedikçe istenemez.

Davaya konu edilen olayda 1972 yılında yapılıp tamamlanan ve 17.08.1999 tarihinde meydana gelen deprem nedeniyle yıkılan binanın Yapı İşleri Genel Teknik Şartnamesi'ne ve ayrıca afet bölgelerinde yapılacak olan yapılar hakkındaki yönetmeliğe uygun yapılmadığı tartışmasızdır. Demek oluyor ki davacı 1972 yılında yapılan ancak deprem sonucu yıkılan bina nedeniyle uğradığı zararını istemektedir.

Sorumluluk hukukunun genel kuralı gereğince, bir kimsenin haksız eylem nedeniyle sorumlu tutulabilmesi için, öncelikle hukuka aykırı bir eylemin bulunması, bir zararın meydana gelmesi, zararın meydana gelmesinde kusurun bulunması ve haksız eylemle zarar arasında da uygun illiyet bağının olması gereklidir.

Somut olayda davalıların, yapı yönetmeliklerinde öngörülen koşullara uymamakla, hukuka aykırı davrandıkları açıktır. Zararın var olduğu da tartışmasızdır. Tartışma davalıların zararın meydana gelmesinde kusurları olup olmadığı ve zararla hukuka aykırı eylem arasında uygun illiyet bağının bulunup-bulunmadığı noktasında toplanmaktadır.

Davacı iddiasında, davalıların yönetmeliklere uygun yapı yapmadıklarını, meydana gelen depremin etkisiyle binanın yıkıldığını, yapı, hukuksal düzenlemelerde öngörülen kurallara uygun yapılsaydı yıkımın, bunun sonucu olarak da zararın doğmayacağını, bu yüzden davalıların kusurlu olduklarını ileri sürmüştür. Öncelikle, davalıların zararın meydana gelmesinde kusurları olup-olmadığı irdelenmelidir. Gerçekten yapının öngörülen koşullarda yapılmadığı açıktır. Demek oluyor ki davalıların hukuka aykırı davrandıkları, böyle kusurları bulunduğu da sabittir.

Zararla, hukuka aykırı eylem arasında, uygun illiyet bağının bulunup-bulunmadığı koşulu gelince, dava konusu zararlandırıcı sonuç, depremin meydana gelmesi ile gerçekleşmiştir. Başka bir anlatımla zarar, davalıların yönetmeliklere aykırı davranmasının etkisi, ancak depremin meydana gelmesiyle oluşmuştur. Şu durumda burada tartışılması gereken konu, zararlandırıcı olan sonuca, yönetmeliklere uygun davranmamanın etkisi olup-olmadığı üzerinde durmak gerekir. Bu bağlamda deprem olmasaydı, zararda meydana gelmezdi biçimindeki olgu göz önünde tutulduğunda, sanki zararın salt depremin varlığının bir sonucu olduğu düşünülebilir. Ancak görünürdeki sonuç böyle ise de, iddia, davalıların binayı depreme dayanıklı durumda yapmamalarıdır. Eğer bina, yazılı bulunan yapı yönetmeliklerine ve teknik koşullara uygun yapılsaydı, buna karşın deprem nedeniyle yıkılsaydı, bu durumda, zararlar hukuka aykırı eylem arasındaki uygun illiyet bağı kesilmiş olacağından davalıların sorumluluklarına gidilmeyecekti. Hiç deprem olmasaydı, davalıların yıllarca önce işledikleri hukuka aykırı eyleminden dolayı, zararda olmadığı için eldeki davaya konu edilen biçimde bir ödense davası açılmayacaktı. Diğer bir anlatımla, davalıların hukuka aykırı eyleminin, ileride bir zarar doğuracağı varsayımı ile bu nitelik ve kapsamda sorumluluklarına gidilmeyecekti.

İstemin zaman aşımına uğrayıp uğramadığı sorununa gelince, BK'nın İkinci Fası'ın başlığı "Haksız muamelelerden doğan borçlar" adını taşımakta olup, BK'nın 41-60. maddelerini kapsamakta ve haksız eylemlerden doğan düzenlemeleri içermektedir.

Bu Fas'ın içinde yer alan 60. madde ise, "Müruruzaman" başlığını taşımaktadır. Anılan bu madde de, haksız bir eylem sonucu meydana gelen zarar nedeniyle zarar görenin, zararı ve zarar vereni öğrendiği günden itibaren bir yıl ve her durumda, zararın meydana gelmesini sağlayan eylemden itibaren de on yıl içinde istemde bulunmasını öngörmüştür. Devamında ise, haksız eylemin suç teşkil etmesi durumunda, bu sürelerin ceza yasasında öngörülen sürelere bağlı olacağı hüküm altına alınmıştır. Yine aynı maddenin, "...zararı müstelzim filin vukuundan itibaren..." biçimindeki düzenlemede hukuka aykırı eylemin yanında zararında gerçekleşmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Diğer bir anlatımla, hukuka aykırı eylemin varlığına karşın, zarar gerçekleşmemişse, zaman aşımı süresinin başlaması söz konusu olmayacaktır. Somut olayda, hukuka aykırı eylem daha önce, zarar ise depremin oluşumu ile gerçekleşmiştir.

Maddenin bu düzenleniş biçimi, somut olaya uygulandığında, şöyle bir sonuca varmak gerekir. Bir kimsenin, ödense isteminde bulunabilmesi için öncelikle bir

zararın olması ilk koşuldur. Çünkü davanın hukuki nedeni ödence olunca, öncelikle bunun var ve miktarının da belli veya belirlenebilir olması gerekir. Öte yandan ve en önemli koşul, bu zararın tazminat olarak istenebilir bir duruma gelmiş olmasıdır. Davaya konu edilen olayda olduğu gibi, davalının hukuka aykırı eylemi, yapının yapıldığı tarihte gerçekleşmiştir. Ancak o tarihte davacının eldeki davaya konu ettiği tür ve kapsamda bir zararı doğmamıştır. Böyle bir zarar olmayınca, davacının eldeki gibi böyle bir dava açma olanağı da bulunamayacağı doğaldır. Zaman aşımı, harekete geçmemek, istemde bulunamamak durumunda bulunan kimsenin aleyhine işlemez.

Yapıyı yapan davalılar ile yapıyı yaptıran iş sahibi arasında düzenlenen yapım sözleşmesinde, yıkılan binanın var olan durumuna göre yapılması öngörülmüşse, yapı sahibinin de sözleşmeye göre bir istemi olmayacaktır. İş sahibinden binayı o haliyle devir alanında bir istemi bulunmayacaktır. Çünkü böyle bir sorumluluk, sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Bunun içindir ki, binadaki gizli ayıplar için öngörülen sürelerin, dava konusu olayda uygulama olanağı olamaz. Biri haksız eylem, diğeri sözleşmeden kaynaklanan sorumlulukla ilgilidir. Bundan dolayı da, yanları ve hukuki sorumluluklarının nedenleri ayrı olan iki düzenlemeyi, aynı hukuki sonuca bağlamak düşünülemez.

Hukuki düzenleme ve eldeki bu olgulara göre, binanın yapımı, yönetmeliğe aykırı olsa bile, o tarihte zarar doğmadığından davacının anılan tarihte bir talep hakkı da olamayacaktır. Bir hakkın, bu bağlamda ödence isteminin doğmadığı bir tarihte, zaman aşımının başlatılması hakkın istenmesini ve elde edilmesini güçleştirir, hatta olanaksız kılar. Binanın yapım tarihinde, davalının hukuka aykırı olan eylemi gerçekleşmiştir. Ancak ortada henüz bir zarar bulunmamaktadır. Somut olayda olduğu gibi, her hukuka aykırı eylem, zararın oluşmasına neden olmayabilir. Binanın yapımı sırasındaki hukuka aykırılık eylemi nedeniyle, depremin oluşumu sonucu zarar doğmuştur.

Davaya konu edilen olaydaki deprem, yani zarar doğurucu sonuç 17.8.1999 günü meydana gelmiş olup, eldeki işbu dava ise 11.8.2000 günü yani bir yıllık süre içinde açılmıştır. Bu süre, BK'nın 60. maddesinde öngörülen bir yıllık süreye uygun düşmektedir. Davanın açıldığı tarih itibarıyla daha uzun süreli bu bağlamda ceza zaman aşımının uygulanıp-uygulanmaması konusunun tartışılması eldeki bu dava için gerekli değildir.

Tüm bu olgular göz önünde tutulduğunda, istemin zaman aşımına uğradığı gerekçesi ile davanın reddedilmiş olması usule, yasaya ve dosyadaki somut olgulara uygun

düşmemektedir. O halde mahkemece yapılacak iş, somut olayın özelliği oluş biçimi de gözetilerek davalıların kusurları araştırılarak varılacak sonuca göre karar vermektir. Bu yönün gözetilmemiş olması bozmayı gerektirmiştir. “

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 6. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

38. Başvuranlar, taleplerinin esasının ve tazminat davasının açılması için zaman aşımı süresinin başlangıcı konusunda Yargıtay’ın farklı daireleri arasındaki içtihat farklılığının incelenmemesi sebebiyle adil yargılanma haklarının ihlal edilmesinden şikâyet etmektedirler. Başvuranlar Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasını ileri sürmektedirler. Söz konusu maddenin somut olaya ilişkin kısmı aşağıdaki gibidir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar (...) konusunda karar verecek olan, (...) bir mahkeme tarafından, (...) hakkaniyete uygun olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

39. Hükümet, bu iddiayı kabul etmemektedir.

A. Kabul edebilirlik hakkında

40. Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmektedir. Hükümet, somut olayda, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun’un 40. maddesi uyarınca, afetin mağdurlarının, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından verilen krediden yararlanma hakkına sahip olmaları sebebiyle, söz konusu mağdurlara, maruz kalınan muhtemel zararlara ilişkin tazminat ödenmesini sağlayan bir hukuk yolunun bulunduğunu belirtmektedir. Yalova Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü tarafından sunulan bilgilere atıfta

bulunarak, Hükümet, başvuranlar, Melek Çömlekoğlu, Nejat Çömlekoğlu, Hayati Çelebi, Pınar Tamer, Osman Nuri Sünter, Seda Akbaba, Selmin Kısakürek, Fatma Füsün Hepdınç ve Nilsel İlter'in daha önce bu krediden yararlandıklarını ifade etmektedir. Hükümet, bu listenin başvuranların tam listesine karşılık gelmediğini ve dolayısıyla, iç hukuk yollarının başvuranların tümü tarafından tüketilmediğini kabul etmektedir.

Hükümet diğer yandan, mağdurların, "hizmet kusuru" nedeniyle ve yürürlükteki idari prosedüre uygun olarak, yetkili idari makamlar hakkında tam yargı davası açabileceklerini belirtmektedir. Hükümet, başvuranlar, Nihal Esin, Mehmet Kazım Esin, Osman Nuri Sünter, Melek Çömlekoğlu, Batı Özcan, Yaşar Özcan, Nejat Çömlekoğlu, Nilsel İlter, Selmin Kısakürek, Tunç Öz, Mustafa Dovan ve Hayati Çelebi'nin Bursa İdare Mahkemesi'nde bu tür bir tam yargı davası açtıklarını da ifade etmektedir. Hükümet, bu davaların bazılarının Bursa İdare Mahkemesi'nin kararıyla sona erdiğini ve ilgili başvuranların temyiz başvurusunda bulunduklarını belirtmektedir. Hükümet, söz konusu davaların tamamının halen derdest olduğunu eklemektedir. Hükümet, yukarıda anılan başvuranların iç hukuk yollarını tüketmedikleri sonucuna varmaktadır.

41. Başvuranlar, kendi ifadelerine göre, Hükümet tarafından ileri sürülen kabul edilemezlik itirazının dayanaktan yoksun olduğunu değerlendirmektedirler. Başvuranlar öncelikle, kendileri için krediden yararlanma imkânının etkin bir çözüm yolu olarak değerlendirilemeyeceğini ileri sürmektedirler. Başvuranlar, Asliye Hukuk Mahkemesi'ne sundukları talebin, maddi ve manevi zararların ve deprem nedeniyle meydana gelen maddi destek kaybının karşılanmasını amaçladığını ifade etmektedirler. Başvuranlar, depremin evlerinin yıkılmasına sebep olduğunu ve sonuç olarak, iki yüzden fazla kişinin yaşamını yitirmesine yol açmasıyla birlikte, diğer insanları da etkilediğini ve mağdurlardan bazılarının aile bireylerinden pek çoğunu kaybettiklerini belirtmektedirler. Başvuranlar, bu olayın büyük bir travmaya neden olduğunu, zira bir yandan, evlerinin yakınında bulunan

diğer evlerin parasismik inşaat normlarına daha fazla uygun olmaları sebebiyle depreme daha iyi dayandıklarını ve diğer yandan, kendi ortaklarının yakınları için inşaat şirketi tarafından yapılan evlerin zarar görmediğini eklemektedirler. Başvuranlar ayrıca, manevi tazminat taleplerinin maddi tazminat taleplerinden daha az önem arz etmediğini belirtmektedirler. Başvuranlar, yine her halükarda, ödenmesine karar verilen maddi tazminatın, diğer taraftan geri ödemeleri gereken ve kendilerine verilen kredi ile yalnızca kısmen telafi edildiğini ifade etmektedirler.

"Hizmet kusuru" nedeniyle idari davanın başlatılmasına ilişkin olarak, başvuranlar, bu davanın hiçbir durumda, inşaat şirketinin ve ortaklarının sorumluluğunu söz konusu ettikleri yola alternatif bir yol teşkil etmediğini ileri sürmektedirler. Başvuranlar, mevcut durumda, aralarından her biri kendisine özgü bir zarara maruz kalmış olsa bile, söz konusu kişi ve kuruluşların, kendi ifadelerine göre hukuka aykırı davranışları ve buna ilişkin sorumluluk türlerinin çok sayıda ve birbirinden farklı olduğu kanaatinde dirler.

42. Sözleşme ile kurulan koruma mekanizması, insan haklarını güvence altına alan ulusal sistemlere nazaran ikincil ve çok önemli bir nitelik taşımaktadır. Mahkeme, Sözleşme'ye taraf devletlerin Sözleşme'den doğan yükümlülüklerine riayet edip etmediklerini denetlemekle görevlidir. Mahkeme, Sözleşme ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere ulusal düzeyde riayet edilmesini ve korunmasını sağlamakla görevli olan Sözleşme'ye taraf devletleri ikame etmemelidir. İç hukuk yollarının tüketilmesi kuralı, yakından ilişkili olduğu, Sözleşme'nin 13. maddesinde yansıtılan, yerel hukuk düzeninin iddia edilen ihlale ilişkin etkin bir hukuk yolu sunduğu yönündeki varsayıma dayanmaktadır. Söz konusu kural dolayısıyla, bu koruma mekanizmasının işleyişinin vazgeçilmez bir parçasıdır (*Vučković ve diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD], No. 17153/11 ve diğer 29 başvuru, § 69, 25 Mart 2014, *Mocanu ve diğerleri/Romanya* [BD], No. 10865/09, 45886/07 ve 32431/08, § 220, AİHM 2014 (alıntılar),

ve *Gherghina/Romanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar) [BD], No.42219/07, § 83, 18 Eylül 2015).

43. Devletler, söz konusu durumu yerel hukuk düzenleri çerçevesinde düzeltme imkânına sahip olmadan önce uluslararası bir kuruluş huzurunda eylemleri nedeniyle hesap vermek zorunda değildirler. Bir devlete karşı yöneltilen şikâyetlere ilişkin olarak Mahkeme'nin denetim yetkisinden yararlanmak isteyen kişiler, dolayısıyla, ilgili devletin yargısal sisteminin sunduğu hukuk yollarını önceden kullanmakla yükümlüdürler. Mahkeme, kendisinin bir ilk derece mahkemesi olmadığını; uluslararası mahkeme olarak görevine uygun olmayan ve - ilke olarak ve etkinlik kaygısı içinde yerel mahkemelere düşen iki görev olan - temel olayların tespit edilmesini ya da maddi tazminatın hesaplanmasını gerektiren pek çok dava hakkında karar verme kapasitesine sahip olmadığını gereğinden fazla vurgulayamayacaktır (bk., yukarıda anılan *Vučković ve diğerleri* kararı, § 70, yukarıda anılan *Mocanu ve diğerleri/Romanya* kararı, § 221, ve yukarıda anılan *Gherghina* kararı, § 84).

44. İç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğü, başvuranların, iddia ettikleri ihlallere ilişkin tazminat elde edebilmeleri amacıyla yeterli ve mevcut hukuk yollarını olağan şekilde kullanmalarını gerektirmektedir. Bu hukuk yolları, teoride olduğu gibi uygulamada da yeterli ölçüde kesin olmalıdır, aksi takdirde, gereken etkinlik ve erişilebilirlikten yoksun olacaktır (bk. yukarıda anılan *Vučković ve diğerleri* kararı, § 71, yukarıda anılan *Mocanu ve diğerleri/Romanya* kararı, § 223, ve yukarıda anılan *Gherghina* kararı, § 85). Bununla birlikte, daha önce belirtildiği üzere, yeterli ve etkin olmayan bir hukuk yolunun kullanılmasını gerektirecek hiçbir unsur bulunmamaktadır (bk. yukarıda anılan *Vučković ve diğerleri* kararı, § 73, yukarıda anılan *Mocanu ve diğerleri/Romanya* kararı, § 223, ve yukarıda anılan *Gherghina* kararı, § 86).

45. İspat yüküne ilişkin olarak, söz konusu hukuk yolunun, hem teoride hem de olayların meydana geldiği dönemde uygulamada etkin ve geçerli

olduğu konusunda Mahkeme'yi ikna etme görevi, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri süren Hükümet'e aittir. Söz konusu durum ispatlandığında, Hükümet tarafından ileri sürülen bu hukuk yolunun gerçekte kullanıldığını veya herhangi bir sebepten dolayı, bu hukuk yolunun, davaya ilişkin olaylar dikkate alındığında yeterli ve etkin olmadığını veyahut da bazı özel koşulların kendisini bu yolu kullanmaktan muaf tuttuğunu kanıtlama görevi ise başvurana aittir (bk. yukarıda anılan *Vučković ve diğerleri* kararı, § 77, yukarıda anılan *Mocanu ve diğerleri/Romanya* kararı, § 225, ve yukarıda anılan *Gherghina* kararı, §§ 88-89).

46. Somut olayda, Mahkeme, Yalova Asliye Hukuk Mahkemesi'nde 4 Mayıs 2000 tarihinde açtıkları dava ile başvuruların inşaat sırasında yapılan olası usulsüzlükler nedeniyle inşaat şirketi ile ortaklarının sorumluluğunu ortaya koymaya çalıştıklarını tespit etmektedir. Söz konusu olay nedeniyle meydana gelen zararlara ilişkin sorumlulukları sebebiyle kamu tüzel kişileri hakkında idari başvuru yollarının mevcut olduğu aşikâr olsa da, Mahkeme, bu hukuk yollarının aynı amacı taşımadığını ve müteahhitlerin sorumluluğunu ortaya koymaya yönelik olmadığını vurgulamaktadır. Mahkeme diğer taraftan, 7269 sayılı Kanun'un 40. maddesine dayanarak kredi alma imkânının, diğerlerinin yanı sıra, yalnızca maddi veya manevi bir tazminatın değil, geri ödenmesi gereken bir kredinin söz konusu olması sebebiyle bir hukuk yoluna benzetilemeyeceğini kaydetmektedir.

47. Dolayısıyla, Hükümet tarafından ileri sürülen kabul edilemezlik itirazını reddetmek gerekmektedir.

48. Böylelikle kendi içtihadına uyarak, Mahkeme, mevcut davanın konusunu ve elinde bulunan unsurların tamamını dikkate alarak, Nejat Çömlekoğlu'nun çocuklarının, müteveffa adına başvuruyu sürdürme yönünde meşru bir menfaatlerinin bulunduğu kanısına varmaktadır. Mahkeme dolayısıyla, ilgililerin bundan böyle söz konusu başvuranın yerine

geçebilecek nitelikte olduklarını kabul etmektedir. Uygulamaya ilişkin nedenlerle, mevcut kararda, ilgilinin çocuklarına hâlihazırda bu sıfatın atfedilmesinin gerekmesine rağmen, "Nejat Çömlekoğlu "başvuran" olarak anılmaya devam edecektir (bk., örnek olarak, *Dalban/Romanya* [BD], No. 28114/95, § 1, AİHM 1999-VI, ve *Kozacıoğlu/Türkiye* [BD], No. 2334/03, § 1, 19 Şubat 2009).

49. Diğer taraftan, söz konusu şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını tespit ederek, Mahkeme, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların iddiaları

50. Başvuranlar, zararlara ilişkin tazminat ödenmesi yönündeki taleplerinin zaman aşımı sebebiyle reddedilmesinin, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ile güvence altına alınan mahkemeye erişim haklarını ihlal ettiğini ileri sürmektedirler. Üstelik başvuranlar, 17 Ağustos 1999 tarihli deprem nedeniyle meydana gelen zararlara ilişkin tazminat ödenmesi yönünde bir talebin sunulması için zaman aşımı süresinin başlangıcı konusunda, Yargıtay'ın farklı daireleri arasındaki içtihat farklılığı nedeniyle, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası anlamında adil yargılanma hakkından yararlanamadıklarını iddia etmektedirler. Başvuranlar, temyiz başvurularını Yargıtay 4. Dairesi'ne sunmalarına rağmen, bilinmeyen sebeplerle, temyiz başvurularının Yargıtay 13. Dairesi tarafından incelendiğini ileri sürmektedirler: Başvuranlar, kendi bakış açılarına göre, temyiz başvurularının, kendisine başvuru Daire tarafından incelenmiş olması durumunda, söz konusu Daire'nin konuya ilişkin kendi içtihadına uyacağını ve depremin meydana geldiği tarihten itibaren zaman aşımı süresinin işlemesine karar vereceğini belirtmektedirler.

Öte yandan, başvurular, Yalova Ağır Ceza Mahkemesi'nin, inşaat şirketinin ortaklarını mahkûm eden 24 Nisan 2006 tarihli kararında, ceza sorumluluğuna ilişkin zaman aşımı süresini söz konusu olay tarihinden itibaren başlattığını ve bu durumun aynı zamanda kendi iddialarının lehine olabileceğini ifade etmektedirler.

51. Hükümet, başvuruların iddiasını kabul etmemektedir. Mahkeme'nin konuya ilişkin içtihadına atıfta bulunarak, Hükümet, Sözleşme'nin 6. maddesinde esas alınan mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını ve bu hakkın, zaman aşımı sürelerine ilişkin devlet düzenlemesi şeklindeki sınırlamalara tabi tutulabileceğini ifade etmektedir. Mevcut davaya ilişkin olarak, Hükümet, yerel mahkemelerin zaman aşımı sebebiyle başvuruların talebini reddettiklerini belirtmektedir. Hükümet, kanunda öngörülen zaman aşımı süresinin başlangıcına ilişkin sorun hakkında Yargıtay tarafından verilen herhangi bir ilke kararının bulunmamasının, söz konusu mahkemelerin kararlarının iç hukuka aykırı olduğu anlamına gelmediği kanaatine varmaktadır. Hükümet, başvuruların tazminat taleplerini hem adli hem de idari mahkemelere sunma imkânına sahip oldukları sonucuna varmaktadır. Başvurular dolayısıyla, iç hukuka dayanarak talep ettikleri hakları ileri sürebilmişlerdir.

2. Mahkeme'nin değerlendirmesi

a) Genel ilkeler

52. Mahkeme, içtihat farklılıklarının konu edildiği davalara uygulanabilecek olan ilkeleri hatırlattığı, *Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye* kararına ([BD], No. 13279/05, 20 Ekim 2011) atıfta bulunmaktadır (*ibidem*, §§ 49-58 ve 61). Bu ilkeler aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir:

a) Mahkeme, yerel mahkemeleri ikame etmekle görevli değildir: Ulusal mevzuatı yorumlama görevi öncelikle, ulusal makamlara, bilhassa mahkeme ve yüksek mahkemelere aittir (*Saez Maesoc/İspanya*, No. 77837/01, § 22, 9 Kasım 2004). Mahkeme'nin kendi görevi ise bu tür yorumların etkilerinin Sözleşme ile uyumlu olup olmadığını tespit etmekle sınırlıdır (*Kouchoglou/Bulgaristan*, No. 48191/99, § 50, 10 Mayıs 2007) ve yetkililer tarafından yapılan değerlendirmenin açıkça keyfiliğin bulunduğunu ortaya koyması haricinde, Mahkeme, bu mahkemeler tarafından ulusal mevzuata ilişkin yapılan yorumlara itiraz etme yetkisine sahip değildir (bk., örnek olarak, *Adamsons/Letonya*, No. 3669/03, § 118, 24 Haziran 2008).

b) İlke olarak, bağımsız olmaları gereken mahkemeler tarafından - ilk bakışta benzer veya bağlantılı olan davalarda bile - verilen farklı kararları karşılaştırma görevi Mahkeme'ye ait değildir (*Engel ve diğerleri/Hollanda*, 8 Haziran 1976, § 103, A serisi No. 22, *Gregório de Andrade/Portekiz*, No. 41537/02, § 36, 14 Kasım 2006, ve yukarıda anılan *Adamsons* kararı, § 118).

c) İçtihat farklılıkları, doğası gereği, kendi bölgelerinde yetki sahibi olan ve davanın esasına bakan mahkemelerin tamamına dayanan her türlü yargısal sistemin getirdiği bir sonuçtur. Bu tür çelişkiler, aynı mahkeme bünyesinde de ortaya çıkabilmektedir. Bu durum, tek başına, Sözleşme'ye aykırı olarak değerlendirilemeyecektir (*Santos Pinto /Portekiz*, No. 39005/04, § 41, 20 Mayıs 2008, ve *Tudor Tudor/Romanya*, No. 21911/03, § 29, 24 Mart 2009).

d) Son olarak karar veren farklı yerel mahkemelerin çelişkili kararlarının, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ile güvence altına alınan, adil yargılanma hakkının ihlaline yol açtığı koşullara ilişkin kendi değerlendirmesi çerçevesinde Mahkeme'yi yönlendiren kriterler, yerel mahkemelerin içtihadında "derin ve süreklilik arz eden çelişkilerin" bulunup bulunmadığı, iç hukukun bu tutarsızlıkları ortadan kaldırmaya yönelik mekanizmaları öngörüp öngörmediği, bu mekanizmaların uygulanıp

uygulanmadığı ve gerektiğinde, söz konusu mekanizmaların uygulanmasının ne gibi etkiler doğurduğunu tespit etmekten ibaret olmaktadır (bk., diğer kararlar arasında, *Iordan Iordanov ve diğerleri/Bulgaristan*, No.23530/02, §§ 49-50, 2 Temmuz 2009, ve yine bakınız, *Beian/Romanya* (No. 1), No. 30658/05, §§ 34-40, AİHM 2007-V (alıntılar), *Ştefan ve Ştef/Romanya*, No. 24428/03 ve 26977/03, §§ 33-36, 27 Ocak 2009, *Schwarzkopf ve Taussik/Çek Cumhuriyeti* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 42162/02, 2 Aralık 2008, yukarıda anılan *Tudor Tudor* kararı, § 31, ve *Ştefănică ve diğerleri/Romanya*, No. 38155/02, § 36, 2 Kasım 2010).

e) Mahkeme'nin değerlendirmesi, sürekli olarak, Sözleşme maddelerinin tamamında zımni olarak yer alan ve hukuk devletinin temel unsurlarından birini oluşturan hukuki güvenlik ilkesine dayanmaktadır (bk., diğer kararlar arasında, yukarıda anılan *Beian (No. 1)* kararı, § 39, yukarıda anılan *Iordan Iordanov ve diğerleri* kararı, § 47, ve yukarıda anılan *Ştefănică ve diğerleri* kararı, § 31).

f) Hukuki güvenlik ilkesi bilhassa, hukuki durumlarda belli bir istikrarın sağlanmasını ve toplumun adalete olan güvenini desteklemeyi amaçlamaktadır. Birbirinden farklı yargı kararlarının devamlılık arz etmesi, toplumun yargısal sisteme olan güveninin hukuk devletinin temel unsurlarından biri olmasına rağmen, bu güveni azaltacak nitelikte bir hukuki belirsizlik durumu yaratabilecektir (*Păduraru/Romanya*, No. 63252/00, § 98, AİHM 2005-XII (alıntılar), *Vinčić ve diğerleri/Sırbistan*, No. 44698/06, 44700/06, 44722/06, 44725/06, 49388/06, 50034/06, 694/07, 757/07, 758/07, 3326/07, 3330/07, 5062/07, 8130/07, 9143/07, 9262/07, 9986/07, 11197/07, 11711/07, 13995/07, 14022/07, 20378/07, 20379/07, 20380/07, 20515/07, 23971/07, 50608/07, 50617/07, 4022/08, 4021/08, 29758/07 ve 45249/07, § 56, 1Aralık 2009, yukarıda anılan *Ştefan ve Ştef* kararı, § 33, ve yukarıda anılan *Ştefănică ve diğerleri* kararı, § 38).

g) Bununla birlikte, hukuki güvenliğe ve yargılanabilir kişilerin meşru beklentilerinin korunmasına ilişkin gereklilikler, yerleşik bir içtihat bağlamında kazanılmış bir hakka yer vermemektedir (*Unédic/Fransa*, No. 20153/04, § 74, 18 Aralık 2008). Gerçekte, içtihat değişikliği tek başına, adaletin iyi yönetimine aykırı değildir, zira dinamik ve gelişimci bir yaklaşımın terk edilmesi, her türlü yenilik ya da gelişmeyi engelleyebilecektir (*Atanasovski/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti*, No. 36815/03, § 38, 14 Ocak 2010).

h) Son olarak, iki dava arasında yapılan muamele farklılığı, söz konusu fiili durumlarda bir farklılık ile haklı gösterildiği takdirde, bir içtihat çelişkisi olarak anlaşılamayacaktır (bk., bu anlamda, *Uçar/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 12960/05, 29 Eylül 2009).

b) Genel ilkelerin mevcut davaya uygulanması

53. Mahkeme, Türk mahkemelerinin, başvuranlarının davasının zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vererek, başvuranların mahkemeye erişim haklarını kısıtladıklarının anlaşıldığını kaydetmektedir. Mahkeme bununla birlikte, mahkemeye erişim hakkına getirilen bu sınırlamanın, tek başına, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlalini teşkil edip etmediği hususunun daha ayrıntılı şekilde incelenmesinin gerekmediği kanısına varmaktadır. Mahkeme, her şeyden önce, Yargıtay bünyesinde içtihat farklılığının bulunmasına ilişkin şikâyetin incelenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

54. Bu bağlamda, Mahkeme öncelikle, mevcut davanın, yukarıda anılan *Nejdet Şahin ve Perihan Şahin* davasından farklı olduğunu, zira mevcut davanın, aralarında hiyerarşik, ayrı ve özerk bir bağ bulunmayan iki yüksek yargı organının verdiği kararlar arasında içtihat farklılıklarının bulunduğu yönündeki iddialar ile ilgili olmadığını (*ibidem*, § 59), ancak yalnızca Yargıtay'ın içtihadında bulunan çelişkiler ile ilgili olduğunu tespit

etmektedir. Özellikle *Beian (No. 1)* (yukarıda anılan, § 38) davasında olduğu gibi, dolayısıyla başvuranlar tarafından ileri sürülen içtihat farklılığı, yargı düzeni içindeki en yüksek mahkemeden kaynaklanmaktadır.

55. Her ne kadar içtihat farklılıkları, doğası gereği, kendi bölgelerinde yetki sahibi olan ve davanın esasına bakan mahkemelerin tamamına dayanan her türlü yargısal sistemin getirdiği bir sonuç olsa da (bk. yukarıda 52. paragrafın c) maddesi), Mahkeme bununla birlikte, bir yüksek mahkemenin tam olarak bu çelişkileri düzeltmekle görevli olduğunu vurgulamaktadır (*Zielinski ve Pradal ve Gonzalez ve diğerleri/Fransa* [BD], No. 24846/94 ve 34165/96 ila 34173/96, § 59, AİHM 1999-VII). Dolayısıyla, şayet çelişkili bir uygulama, ülkenin en yüksek adli makamlarından biri bünyesinde geliyorsa, söz konusu adli makam, hukuki güvenlik ilkesini ihlal ederek ve toplumun yargısal sisteme olan güvenini azaltarak, bizzat hukuki güvensizlik kaynağı olmaktadır (yukarıda anılan *Beian (No. 1)* kararı, § 39).

56. Başvuranların şikâyetçi oldukları içtihat farklılığının içeriğini anlayabilmek için söz konusu yorumlara konu olan yasal hükümleri hatırlatmak gerekmektedir. Bu bağlamda, Borçlar Kanunu'nun 60. ve 125. maddeleri, medeni hukukta tazminat davalarının zaman aşımına uğraması hususunu düzenlemektedir.

125. madde, genel kural içermektedir. Bu hükme göre, bütün davalar, kanun aksini düzenlemediği sürece, on yıl sonra zaman aşımına uğramaktadır. Yargıtay 13. Dairesi tarafından onaylanan (yukarıda 13. paragraf), Yalova Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından kabul edilen yoruma (yukarıda 12. paragraf) göre, bu hüküm özellikle gizli ayıplardan kaynaklanan zarara ilişkin tazminat davalarında uygulanmaktadır.

60. maddenin 1. fıkrası, hukuka aykırı, yani kanunlara veya yönetmeliklere aykırı olan eylemler nedeniyle bir sorumluluk söz konusu olduğunda, mağdur olan tarafın, bu eylemin faili olan kişiyi ve zararı öğrendiği tarihten itibaren zaman aşımı süresini bir yıl olarak

belirlemektedir. Bununla birlikte, dava, zarara neden olan olayın ardından en geç - mutlak bir süre olması nedeniyle - on yıl içinde açılmalıdır.

60. maddenin 2. fıkrasına göre, zararlara sebebiyet veren hukuka aykırı eylem, ceza kanunlarına göre cezalandırılabilir ve bu bağlamda, daha uzun bir zaman aşımı süresine tabi tutulabilir olsa da, ceza zaman aşımına ilişkin kuralları uygulanmaktadır.

57. Mahkeme, Yargıtay'ın farklı dairelerinin, kendilerine sunulan olayların neredeyse aynı ya da benzer olmasına rağmen, zaman aşımı kurallarına ilişkin kendi yorumları çerçevesinde çelişkili görüşler benimsediklerini tespit etmektedir. Mevcut başvuruda ileri sürülen sorun, bu içtihat farklılıklarının, hukuki güvenlik ilkesine ve yargılamanın adilliğine riayet etmeyerek, başvuruların adil yargılanma haklarını ihlal edip etmediği hususudur.

58. Yukarıda anılan yasal hükümlerin yorumlanması ve uygulanmasına, özellikle de ayrı ayrı zaman aşımı sürelerinin başlangıç noktasına ilişkin olarak, Mahkeme, başvuruların hem Yargıtay nezdinde yaptıkları karar düzeltme talepleri hem de Mahkeme'ye sundukları başvuruları çerçevesinde aşağıdaki unsurlara atıfta bulunduklarını kaydetmektedir:

- 9. Ceza Dairesi, 1999 tarihli deprem sırasında yıkılan binaların müteahhitlerinin cezai sorumluluğuna ilişkin bir davada, suçun işlendiği tarihin binanın inşa edildiği tarih değil, binanın yıkıldığı tarih olduğu kanaatine varmıştır;

- 4. Hukuk Dairesi, 1999 tarihli depremden kaynaklanan taleplerde Borçlar Kanunu'nun 60. maddesini uygulamış ve on yıllık sürenin (2. fıkra) zararın meydana gelmesinden, yani depremden önce işlemeye başlayamayacağı kanısına varmıştır;

- Başvuruların davası çerçevesinde, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, Borçlar Kanunu'nun 125. maddesini uygulayan ve on yıllık sürenin bina oturma ruhsatının alındığı tarihte işlemeye başladığı kanaatine varan Yalova Mahkemesi'nin kararına önemli bir gerekçe olmaksızın katılmıştır.

59. Yukarıda belirtilenleri dikkate alarak, Mahkeme, yalnızca farklı daireler arasında içtihat farklılığının bulunduğunu tespit edebilmektedir. 4. Hukuk Dairesi'nin, 9. Ceza Dairesi'nin örneğine uyarak, zaman aşımı süresinin başlangıcı olarak depremin yaşandığı tarihi ele almasına rağmen, 13. Hukuk Dairesi, çok daha önceki bir tarihi başlangıç tarihi olarak belirlemiştir. Sonuç olarak, 13. Daire'nin kanaatine göre, dava açma süresinin depremin gerçekleştiği, dolayısıyla zararların meydana geldiği tarihte sona ermiş olmasına rağmen, 4. Hukuk Dairesi, tazminat davası açılmasının halen mümkün olduğu kanısındaydı.

60. Mütahhitler hakkındaki tazminat davasıyla ilgili zaman aşımı süresinin hesaplanması için başlangıç noktasına ilişkin bu çelişkili yorumlar, hukuki güvenlik ilkesini ihlal edecek nitelikte, bir hukuki belirsizlik durumu yaratmıştır. Bu belirsizlik, somut olayda başvuruların aleyhine işlemiştir.

61. Türk sistemi, Yargıtay'ın farklı daireleri arasındaki çelişkiyi ortadan kaldırmaya olanak sağlayan bir mekanizma öngörmektedir. Gerçekte, 2797 sayılı Yargıtay Kanunu ve Yargıtay İç Yönetmeliği özellikle, Yargıtay'ın dairelerinden birinde derdest olan bir dava çerçevesinde bir tarafın sunduğu davanın bekletici mesele yapılması yönündeki talebe cevap olarak, Büyük Genel Kurul'a söz konusu içtihadı birleştirme imkânı sunmaktaydı (yukarıda 26-28. paragraflar). Bununla birlikte, Büyük Genel Kurul önündeki prosedürün uygulanması, bu tür bir durumda Yargıtay Birinci Başkanlığı'nın kararına bağlı olmaktaydı.

62. Düzeltme talepleri bağlamında, başvurular, 13. Daire'ye, düzeltilmesi gereken kararın Yargıtay'ın diğer daireleri tarafından daha önce verilen kararlar ile uyumlu olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca başvurular, diğer bir daire önünde, bir başka benzer dava çerçevesinde kendileri tarafından bir önceki gün sunulan, içtihadı birleştirme talebine açıkça atıfta bulunmuşlar ve 13. Daire'den, bu diğer davada içtihadın

birleştirilmesine yönelik talebe ilişkin bir karar alınıncaya kadar talepleri hakkında karar vermeyi ertelemesini talep etmişlerdir.

63. Mahkeme, büyük maddi ve manevi zararlara maruz kalan ve bu zararlara ilişkin tazminat ödenmesini talep eden başvuranların davasını dikkate almaktadır. Başvuranların Yalova Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen kararın bozulmasını ümit etmelerine rağmen, Yargıtay'ın bazı dairelerinin söz konusu dönemde mevcut olan içtihadı dikkate alınarak, ilgililerin temyiz başvurusu, bu diğer daireler tarafından kanunun başka bir şekilde yorumlanmasına dayanılarak reddedilmiştir.

64. 13. Daire, ardından kendi içtihadını gözden geçirme imkânına sahip olmasına rağmen, önemli bir gerekçe olmaksızın (yukarıda 16. paragraf) ve her halükarda, kendi içtihadı ile diğer dairelerin içtihadı arasındaki farklılık açıkça dikkatine sunulmasına rağmen, bu hususa belli bir özen göstermeksizin, kararın düzeltilmesine ilişkin talebi reddetmiştir. Birkaç gün sonra, Birinci Başkanlık özellikle, çelişkili kararlar arasında içerik, tür ve olaylar bakımından bulunan farklılıklara atıfta bulunarak, diğer davada başvuranlar tarafından sunulan, içtihadın birleştirilmesi yönündeki talebi reddetmiştir (yukarıda 17. paragraf).

65. Mahkeme'nin, diğer davanın Büyük Genel Kurul'a gönderilmemesinin uygunluğu ve hemen ya da yukarıda belirtilen, davayı Büyük Genel Kurul'a gönderme talebinin incelemesinin sonucunu en azından resmi olarak beklemeksizin, mevcut başvuranların karar düzeltme taleplerinin karara bağlanmasının uygun olup olmadığı hakkında karar vermesi gerekmemektedir. Mahkeme'nin, Yargıtay bünyesindeki içtihadı birleştirme mekanizmasının uygulanmadığını ve dolayısıyla bu mekanizmanın, başvuranların şikâyet ettikleri, içtihat farklılığına ilişkin soruna bir çözüm getiremediğini tespit etmesi yeterlidir.

66. Yargıtay'ın içtihadında açıkça görülen çelişkiler ve bu Yüksek Mahkeme bünyesinde içtihadın birleştirilmesini sağlamak amacıyla öngörülen mekanizmaya ilişkin eksiklik, benzer bir durumda olan diğer

kişilerin taleplerinin esasının incelenebilmiş olmasına rağmen, başvuranların müteahhitler hakkında açtıkları tazminat davasının kabul edilemez olduğuna karar verilmesine yol açmıştır. Mahkeme, davanın kendine özgü koşullarında, başvuranların davasının Yargıtay nezdinde adil yargılanma konusu yapılmadığı sonucuna varmaktadır.

67. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

68. Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca,

“Eğer Mahkeme, işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

69. Başvuranlar, maruz kaldıklarını belirttikleri maddi ve manevi zararlar bağlamında, her biri 100.000 avro olmak üzere, toplam 2.000.000 avro talep etmektedirler.

70. Hükümet, bu talepleri kabul etmemekte ve Mahkeme'yi bu talepleri reddetmeye davet etmektedir. Hükümet, başvuranların taleplerini detaylı şekilde sunmadıklarını ve herhangi bir delil ibraz etmediklerini ileri sürmektedir.

71. İddia edilen maddi zarara ilişkin olarak, Mahkeme, başvuranların tazminat davalarının Sözleşme ihlalinin söz konusu olmaması durumunda nasıl sonuçlanacağı hakkında yorum yapamayacaktır. Dolayısıyla, kendilerine bu bağlamda bir tazminat ödenmesi gerekmemektedir (bk., *mutatis mutandis*, *Lupaş ve diğerleri/Romanya*, No. 1434/02, 35370/02 ve

1385/03, § 101, AİHM 2006-XV (alıntılar), ve *L'Érablière A.S.B.L./Belçika*, No. 49230/07, § 48, AİHM 2009 (alıntılar)).

72. Mahkeme, yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 375. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendinde (yukarıda 30. paragraf), yargılanmanın yenilenmesinin gerekçeleri arasında, Sözleşme'nin ihlal edildiğinin Mahkeme'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi hususunun bulunduğu kanaatine varmaktadır. Bu koşullarda, Mahkeme, somut olayda tespit edilen Sözleşme ihlalinin en uygun şekilde düzeltilmesinin yargılamanın yenilenmesiyle mümkün olacağı kanısına varmaktadır (*Tanay/Türkiye*, No. 18753/04, § 41, 9 Aralık 2008, ve *T.Ç. ve H.Ç./Türkiye*, No. 34805/06, § 95, 26 Temmuz 2011; bk., *mutatis mutandis*, *Gençel/Türkiye*, No. 53431/99, § 27, 23 Ekim 2003, ve *Mehmet ve Suna Yiğit/Türkiye*, No. 52658/99, § 47, 17 Temmuz 2007).

73. Aynı fiili ve hukuki gerekçeleri ileri süren, aynı amaçları taşıyan ve birlikte hareket eden kişilerden oluşan bir grup tarafından (özellikle yargılamanın uzunluğu ve yargı kararlarının icra edilmemesi talebiyle) Sözleşme'nin 6. maddesi bağlamında açılan davalar için manevi zarar konusundaki genel ilkelere ilişkin olarak Mahkeme, mevcut durumda da uygulanabilecek olan yerleşik içtihadına atıfta bulunmaktadır (*Arvanitaki-Roboti ve diğerleri/Yunanistan* [BD], No. 27278/03, §§ 26-27, 15 Şubat 2008, ve *Kakamoukas ve diğerleri/Yunanistan* [BD], No. 38311/02, §§ 39-44, 15 Şubat 2008).

74. Bu durumda, ihlalin türünü dikkate alarak, Mahkeme, hakkaniyete uygun olarak, manevi zarar bağlamında, Nejat Çömlekoğlu'nun varislerine (Melek Çömlekoğlu, Hatice Ferda Çömlekoğlu ve Fatih M. Çömlekoğlu) müştereken 4.500 avro ve diğer on dokuz başvuranın her birine 4.500 avro (toplam 90.000 avro) ödenmesi gerektiği kanısına varmaktadır.

B. Masraf ve giderler

75. Başvuranlar, yerel mahkemeler veya Mahkeme önünde yaptıkları masraf ve giderlerin iade edilmesini talep etmemişlerdir.

76. Dolayısıyla Mahkeme, bu bağlamda başvuranlara herhangi bir meblağ ödenmesinin gerekmediği kanaatine varmaktadır.

C. Gecikme faizi

77. Mahkeme, gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine;
3. a) Davalı devletin, işbu kararın Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca kesinleşeceği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere, ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi zarar bağlamında manevi tazminat olarak, Nejat Çömlekoğlu'nun varislerine (Melek Çömlekoğlu, Hatice Ferda Çömlekoğlu ve Fatih M. Çömlekoğlu) müştereken 4.500 avro (dört bin beş yüz avro) ve diğer on dokuz başvuranın her birine 4.500 avro (dört bin beş yüz avro) (toplam 90.000 avro (doksan bin avro)) ödemekle yükümlü olduğuna;

b) Yukarıda anılan sürenin bitiminden itibaren ve ödeme tarihine kadar, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere bu süre boyunca uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek basit faiz oranının uygulanmasının uygun olduğuna;

4. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine *karar vermiştir*.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş; ardından Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 9 Şubat 2016 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Abel Campos

András Sajó

Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Başkan